

Koluze (z lat. coludere = hrát dohromady)

Je nevědomá a nepřiznaná souhra partnerů, která slouží ke zvládnutí strachu a konfliktů.

Při výběru partnera objevují lidé ve svém protějšku potlačené a ztracené části svého já (lze je chápat jako potlačená a odvržená pudová přání či spíše jejich části) a partner se jeví zajímavým a přitažlivým díky tomu, že žije právě tyto odvržené části. Po čase ale to, co přes partnera si chtěl jedinec doplnit, vede k oživení konfliktně prožívaných přání (Simon, F.B. a Stierlin, H.: Slovník rodinné terapie, Konfrontace 1995).

Willy, J. in Párová terapie (1993) ukazuje na chování žen a mužů v terapii.

Ženy jsou iniciativnější (shoduje s praxí v manželském poradenství) při hledání pomoci. Ať už mezi příbuznými, nebo mezi přáteli, ale i u terapeutů či poradců. Ukazuje se, že ve vztahu žena hledá blízkost, otevřenost, empatii, účast a pokud možno co nejvíce a nejčastěji společné konání. Ženy se cítí častěji vztahem - chováním v něm, intenzitou projevů – zklamány a zdá se jim, že do vztahu vkládají mnohem více než muži. Pokud se cítí nespokojeny, objevují se často projevy fyzické nepohody – bolesti hlavy, poruchy spánku, depresivní stavy. Uchylují se k medikaci; často mluví o rozvodu; reagují emocionálně v domnění, že podpoří své názory, návrhy, požadavky. Pozitivní na otevřenosti je to, že se spíše ženy aktivně snaží udělat něco pro změnu nepřiznivého stavu.

Muži nemají potřebu jít „s kůží na trh“ a podrobovat se párové terapii. Spíše pouze chtějí vyhovět ženě. Je pro ně přirozenější dostat krátkou radu. Na stížnosti partnerky reagují v obraně, ujišťují se, že to, jak oni vysvětlují situaci je správné a žena s nimi souhlasí, bagatelizují výčitky ženy. Ukázat své pocity pokládá řada mužů za slabost; dát najevo své obavy, strach vypovídá o jejich slabosti. Muž žije často v přesvědčení, že se všemi obtížemi se má umět vypořádat. Stáhnout se do nitra, nereagovat na výčitky znamená pro muže určitou pevnost a vědomí, že ledacos unesou. Neuvědomují si, že žena takové chování vnímá jako necitlivé a arogantní a následně zvyšuje dávky svých vstupů. Muž se snaží zachovat si nadřazenou pozici a někdy násilnické chování může vyplynout vlivem obavy o svou pozici.

V párové terapii je třeba zvýšeně hlídat:

- poměr pohlaví 2:1,
- možnost dostat se do protipřenosu
- jak terapeuta ovlivňují jeho nevyřešené partnerské konflikty.

Jsou-li v terapii přítomni oba partneři, projevují se výraznější rozdíly mezi ženami a muži v sociálním chování než v emočním prožitku. Ženy mluví o své samostatnosti a větším sebevědomí před svatbou a je pro ně těžko pochopitelná jejich aktuální závislost a bezmoc. **V individuální terapii dokáží být konstruktivní, ale v párové terapii bývají pasivnější a jdou do regrese. Muži v individuální terapii jsou s to otevřeně mluvit o svých slabostech, ale v párové terapii se více kontrolují, jsou zdrženlivější.** Willy říká: „Mluvíme-li o muži a ženě, měli bychom mít vždy na zřeteli situační aspekt. Měli bychom definovat, zda je máme před sebou v partnerské situaci, nebo v situaci, kdy jsou odkázáni sami na sebe. Označuji osobnost vztahující se na partnera jako interakční osobnost. Interakční osobnosti dvou partnerů jsou interdependentní a jsou silně určovány nevědomou společnou hrou partnerů, jejich koluzí.“

Dlouhotrvající intenzivní vztah dvou lidí vede ke změně osobností u obou partnerů; může vést k výraznému vytvoření interakčních osobností – osobností, které se ve svém projevu silně liší

od osobností zformovaných pro sebe a které jsou rozhodující měrou určeny potřebami vztahu, obzvlášť osobností partnera; jeden partner se může udržovat zdravý na úkor druhého a partneri si mohou v tom případě vytýkat, že se kvůli tomu druhému „stali“ takovými. Často se žena zřekne vlastního rozvoje a bude se pak chtít realizovat prostřednictvím druhého či druhých. Manžel takové ženy může být zpočátku vděčný za její podporu a pomoc, ale v pozdějším věku se u něj může objevit krize identity, protože si může uvědomit, že se díky ženě dal cestou, která neodpovídá vlastnímu Selbst. V takovém případě vidí Willy jako cíl terapie uvést do souladu interakční osobnost s osobností zformovanou pro sebe. **V párové terapii bude jedním z významných cílů, aby se muž a žena vyprostili z oboustranného „odcizení sobě“ a rozvíjeli se jako dvě osobnosti, které k sobě patří, ale nejsou určovány jedna druhou.**

Stát se odpovídajícím pro svého partnera je důležitou součástí nalezení své identity (Erikson 1956/57 in Willy 1993). Párový vztah může být útočištěm před vnitřní nejistotou nebo proti vnějšímu ohrožení a může přebírat ve značné míře obranné a adaptační funkce. Možnost najít v trvalém vztahu uspokojení a smysluplné poslání, obsadit žádoucí pozici a stát se potřebným – to vše může představovat fáze zrání v dospělosti (Willy 1993).

Narušená partnerství se vyznačují zvýšenou mírou úzkosti, která má být odvrácena partnerským, strukturovaným propletením a množstvím jinak neuspokojitelných potřeb, která má uspokojit právě partnerství. Koluze – ve skryté shodě inscenovaná společná partnerská hra - je neurotická tehdy, když vede neodvratně k vzájemné provázanosti partnerů a nenechává ani před jedním otevřenou možnost, aby z této uzavřenosti unikl. **Manželství je proces, který vyžaduje od partnerů trvalá přizpůsobování měnícím se vnitřním i vnějším podmínkám.** V průběhu pokračujícího společného života se partnerské provázání ukáže často jako problematické, protože vše, co partner druhému odebere z funkcí Já, Ono a Nadjá, se na něj přesune ve formě závislosti partnera a ve spoléhání se na to, že on této delegované zakázce spolehlivě a natrvalo dostojí. **Progresivní partner** je spoutáván přetrváváním idealizovaného obrazu, který si o něm udělal regresivní partner, a **cítí, že je manipulován do falešného self, a tak reaguje podrážděně a uraženě, aby partnera od sebe odstrčil.** **Regresivní partner,** který se oddal progresivnímu partnerovi, **se nemůže beztrestně vzdát rozvoje vlastního self.** **Pronásleduje partnera svými fantaziemi a pocity a snaží se produkovaním pocitů viny zabránit mu v osamostatnění a ohraničení se vůči němu.** Partneri jsou spoutáni konfliktem, zda se k sobě ještě více přiblížit, nebo si naopak navzájem vymezit hranice. **Poruchové páry se vyznačují velkou úzkostí z jakékoliv změny svého vztahu.** Přestože mluví o změně, obávají se jí, neboť by museli především měnit sami sebe, což by mohlo ohrozit původní milostný kontrakt. Apelovat v terapii na zdravý rozum je obtížné, protože **partneri se často právě tomu, co navenek chtějí, uvnitř brání** (Willy 1993).

Na koluzi se lze podívat i z **pohledu analytického**, kdy

- koluze **narcistická** – se projevuje potřebou zrušení hranic: partneri jsou jedno tělo, jedna duše
- koluze **orální** – znamená, že jeden z partnerů je v pozici pečujícího, druhý se nechává opečovávat
- koluze **anální** – vede k tomu, že jeden si druhého přivlastňuje
- koluze **genitální** – znamená uplatňování nadřazenosti mužskosti či ženskosti

Opět se vracíme k tomu, že ani jeden z partnerů neumí nebo si nedovolí hrát nic jiného než určenou roli.